

Lausunto

25.07.2024

Asia: VN/14717/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain ja valmiuslain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Edustaako vastaaja

Muuta valtion viranomaista

Voitte kirjoittaa lausuntonne palkkatukea koskien alla olevaan tekstikenttään

Palkkatuen kohdistaminen yrityksille on perusteltua yrityksiin työllistämisen paremman vaikuttavuuden näkökulmasta. Kunta- ja yhdistyssektorin osalta vaikuttavuudessa ei päästä yrityssektorin tasolle eli pitempikestoinen työllistyminen jää usein saavuttamatta.

Koska työllisyyspalveluiden järjestämisvastuu siirtyy kuntien muodostamille työllisyysalueille, on luontevaa, että palkkatuen myöntöperusteita kunnille tarkastellaan uudelleen. Palkkatukeen tulevat muutokset jättävät kunnille edelleen mahdollisuuden edistää asiakkaan työllistymistä palkkatuella rajatuissa asiakaskohderyhmissä. Kuntien palkkatukipaikat voivat olla vaikuttavia silloin, kun työtehtävä on työmarkkinavetoinen. Sote-tehtävien siirtyminen hyvinvointialueille on kuitenkin vähentänyt kunnilta tämän tyyppisiä palkkatukipaikkoja. Onkin hyvä, että hyvinvointialueille työllistymistä palkkatuella ei rajoiteta. Osaavan työvoiman varmistaminen jatkossakin vaatii erityishuomiota.

Kuntien palkkatuella työllistämät työnhakijat ovat usein heikossa työmarkkina-asemassa, minkä vuoksi avoimille työmarkkinoille tai muille työnantajille työllistyminen palkkatuen sijaan on epävarmaa. Muutoksen riskinä on, ettei työnhakijoille löydy soveltuvia palveluja tai työtehtäviä muilta työnantajilta ja työttömyysjaksot pitenevät ja työllistyminen vaikeutuu entisestään. Tämän ratkaisemiseksi tarvittaneen kunnissa ja työllisyysalueille uudenlaisia työllistämistoimenpiteitä.

Oppisopimukseen liittyvän palkkatuen rajaaminen pois kuntatyönantajilta ei vaikuta tarkoituksenmukaiselta. Oppisopimukselliset työsuhteet johtavat hyvin avoimille työmarkkinoille. Oppisopimus on hyvä väylä haasteellisessa työmarkkinatilanteessa oleville kohderyhmille kuten nuoret, ammattikouluttamattomat ja maahanmuuttajat. Se toimii myös tilanteessa, jossa alueella on

vähän yrityssektorin mahdollisuuksia. Toisaalta palkkatuen rahoitus on jatkossa osaa samaa rahoituskokonaisuutta, jota kunnat käyttävät muutenkin henkilöstönsä palkkaamiseen.

On perusteltua jättää 60 vuotta täyttäneet pitkäaikaistyöttömät ja alentuneesti työkykyiset kuntia koskevien muutoksen ulkopuolelle, sillä nämä kohderyhmät tarvitsevat usein erityistä tukea työllistymiseen ja työmarkkinoille osallistumiseen, myös työnantajan näkökulmasta. Ikääntyneiden pitkäaikaistyöttömien työllistymismahdollisuudet yksityissektorille on usein haasteellista.

Nykytilanteessa kohderyhmän osalta ongelmana on työnantajasta riippumatta työsuhteiden jääminen pääosin palkkatuen enimmäismäärän tai työssäoloehdon täyttämisen ajan mittaisiksi. Tämä on ollut nähtävissä myös oppisopimuksissa, mutta toisaalta oppisopimuksen kautta saatu tutkinto ja työkokemus on lisännyt työnhakijan mahdollisuuksia työllistyä toisille työnantajille.

Palkkatuen kohdentaminen entistä vahvemmin yrityksiin lisänee tutkimusten valossa palkkatuen vaikuttavuutta, mutta mahdollisesti yrityksiin työllistyvät muutoinkin helpommin työllistyvät työnhakijat.

Yhdistyssektorin mahdollisuuksia työllistää on tarkoituksenmukaista jatkaa, sillä heikommassa työmarkkina-asemassa olevat työnhakijat eivät aina vastaa valmiuksiltaan avoimien työmarkkinoiden vaatimuksia ja työllisty suoraan yrityksiin palkkatuettunakaan. Yhdistykset pystyvät tarjoamaan usein enemmän tukea vaikeassa työmarkkina-asemassa olevalle asiakkaalle palkkatukijakson aikana. Yhdistyssektorin palkkatuki on usein enemmän ylläpitävää kuin työmarkkinasuuntautunutta. Palkkatukea uudistettaessa olisikin hyvä huomioida jatkotyöllistymisen lisäksi myös palkkatuen muut (esim. sosiaaliset) vaikutukset erityisesti heikommassa asemassa olevien työnhakijoiden tilanteeseen.

Päätösten myöntötahon näkökulmasta palkkatuen edellytysten tiheä muuttaminen edellyttää riittävää tiedotusta ja ohjeistusta. Lakimuutokset voivat johtaa sekä henkilö- että työnantaja-asiakkaiden osalta epävarmuuteen tuen myöntökriteereistä ja vaativat myös tuen myöntäjältä valmiutta toimia muuttuvan lainsäädännön ympäristössä. Lainsäädäntöä uudistettaessa tulisi myös huomioida se, että TE-palvelu-uudistuksen myötä rahoitusjärjestelmän muutos voi johtaa merkittäviin muutoksiin palkkatuen käytössä sekä erilaisiin menettelyihin eri työllisyysalueilla. Palkkatuen rahoitus tulee osaksi kuntien yleiskatteellista rahoitusta, mikä voi merkittävästi tavalla muuttaa palkkatuen käyttöä työllisyyden edistämiseksi.

Alentuneesti työkykyisen palkkaamiseksi käytetyn tuen hakeminen on mahdollisesti lisääntynyt työnantaja koskevan 3v jäähysäännön myötä. Työnantajat ovat löytäneet mahdollisuuden hakea alentuneesti työkykyisen tukea ko. henkilöistä, jos työnhakijalla on jokin lääketieteellinen diagnoosi. Lainsäädäntö muuttui merkittävästi löyhemmäksi 1.7.2023, kun ensimmäisen 10kk jakson myöntämisessä ei arvioida tuottavuuden alenemaa. Laissa on myös ns. porsaanreikä, koska alentuneesti työkykyisen tukea voidaan myöntää uudelleen samalle työnantajalle joko suorana jatkona mutta myös katkon jälkeen. Periaatteessa laki mahdollistaa siten tuen myöntämisen

uudelleen lyhyenkin katkon jälkeen samalla työnantajalle ilman suoran jatkon edellyttämiä kriteerejä (mm. tuore lääkärinlausunto ensimmäiseltä palkkatukijaksolta ko. tehtävissä ja mukautusten arviointi tuottavuuden alenemaan). Ensimmäisen 10 kk aikana, kun ei arvioida tuottavuuden alenemaa, vaan yleisesti vamman/sairauden vaikutuksia työllistymisen. Tätä lain kohtaa tulisi tarkentaa, koska lain soveltaminen on todennäköisesti valtakunnallisesti hyvinkin kirjavaa, epätasa-arvoista ja lisäksi aiheuttaa mahdollista vääristymää tilastollisten parametrien tulkinnassa. Oikeudellinen tuki on kertomansa mukaan pyrkinyt edistämään asiaa ministeriön suuntaan, mutta asiaan ei ole tullut toistaiseksi tarkennuksia.

Voitte kirjoittaa lausuntonne valmiuslakia koskien alla olevaan tekstikenttään

Säynätmäki Tuula
Keski-Suomen TE-toimisto

Puttonen Oona
Keski-Suomen TE-toimisto